

KYZIKOS VE ERGİLİ ARAŞTIRMALARI

ION YATILIŞININ TARİHİ HAKKINDA

Kyzikos araştırmaları

EKREM AKURGAL

İon expansion'unu tetkik etmek üzere Müzeler Umum Müdür-lüğü ile Hellenspontos ve Propontis civarında son zamanlarda yap-tığımız istikşaf ve araştırmalar henüz başlangıç safhasındadırlar. Bununla beraber 1952 den beri Kyzikos ve civarında ve bunlara ilâve olarak Manyas gölü cenubundaki Ergili mevkiinde (bu hususta aşağıya bk.) yaptığımız çalışmalar Propontis bölgesinin İon'lar tara-fından iskân edilmesi meselesini oldukça aydınlatmış bulunmaktadır. 1952 yılında Kyzikos'da Hadrian mâbedi¹ civarında Nezih Fıratlı ile yaptığımız araştırmalarda geç tipte şarkkâri seramikten eski olan malzemeye rastlanmamışsa da Ergili tepesi kazılarında 7. asır başına kadar giden malzeme elde edilmiştir (bk. aşağıda S. 51).

Eusebios'un kroniğinde Kyzikos'un biri 756 da diğeri de 679 da olmak üzere iki defa kolonize edilmiş olduğı kaydedilmektedir².

Bayraklı hafriyatı ile ilgili makalede 8. asırda başlıyan İon yayılmasının kendisini ilk defa İzmir'in Kolophon'lular, Foça'nın da muhtemelen Teos'lular ve Erythrai'lular tarafından zabtı ile gösterdi-ğini ifade etmiye çalıřtık³. Bu itibarla Aiolis bölgesi içinde 8. yüzyıl devamınca vaki olan bu yayılmanın aynı tarihlerde Hellespontos ve Propontis'e kadar gelmiş olması mümkündür. Bugün için elimizde

¹ Hadrian tarafından yaptırılmış olan mâbedin civarında hâlâ Architrav, başlık, sütun ve saire gibi tezyinatlı mimari parçalar bulunmaktadır. British Museum'un Yunan Roma antikitesi kısmı müdürü olan Profesör Ashmole'in sahip olduğı bir Cyriacus yazmasında Hadrian mâbedinin mufassal gravürleri mevcuttur (F. Saxl, Classical Inscriptions in Journal of the Warburg Institut IV 1940, s.32,132-136). Gravürlere ve harabenin ötesinde berisinde yerde yatan parçalara göre Hadrian mâbedinin yeniden ele alınması mümkün olacaktır. Londra'da bulunduğum sırada bu kıymetli yazmayı bana göstermek lütfunda bulunan ve resimlerini de birer fotokopmasını almama müsaade eden Profesör Ashmole'e teşekkürlerimi buradan da söylemeyi bir borç bilirim.

² Eusebios II 81, 87 (Ruge, Pauly-Wissowa cilt XII Kyzikos 229).

³ Bayraklı hafriyatına ait 2. rapor bu mecmuamızın gelecek yıla ait nüshasında neşredilecektir. Şimdilik bk. Akurgal, Phryg. Kunst 118.

arkeoloji bakımından bu yerlerin 8. asır içinde kolonize edilmiş olduğunu ispat edecek hiçbir vesika yoktur; bununla beraber Batı Anadolu'nun Şimal bölgesinin deniz aşırı olan Pontos'a nazaran daha 8. yüzyılın ortasında veya sonlarında Helenler tarafından iskân edilmiş olması ihtimali çok büyüktür.

Homeros Troia harpleri sırasında Hellespontos'un Traklar⁴ ve Sakarya boylarının da Fryg⁵ ler tarafından iskân edilmiş olduğunu söyler. Strabon da Kyzikos ve civarında Fryg'lerin, Abydos civarında ise Trak'ların oturduğunu anlatmaktadır⁶. Şehrin mitolojiye göre kurucusu olan Kıral Kyzikos'un, Trak Kıralı Eusorsos'un ahfadından⁷ addedilmesi de Propontis ve Hellespont civarının Trakyalı kavimlerle meskûn olduğuna işaret etmektedir. Plutarchos Lucullus'un hayatı eserinde⁸ Kyzikos'un yakınında bir Trak köyünden bahseder⁹. Bu köy eski devirlerden kalma bir Trak yerleşmesi olabileceği gibi, Plutarchos'la çağdaş bir Trakya muhacirleri köyü de olabilir. Mammafi her iki halde de Propontis'in Trakya için bir muhaceret yeri olduğuna işaret eder. Trakya ve Marmara birbirinin eşi topraklar olup aynı coğrafî bölge içine girer. Geopolitik bakımından da Trakya Marmara'nın ayrılmaz bir parçasıdır. Nitekim, Osmanlı Türkleri İznik, Bilecik ve Bursa civarına yerleştikten sonra oturdukları bölgenin emniyete alınabilmesi için derhal Gelibolu yolu ile Trakya'yı fethetmeğe başlamışlardır. Bu da Trakya ve Marmara havalisi arasında sızma veya istilâ şeklinde olsun cezir ve med şeklinde bir muhaceret hareketinin bulunduğunu gösterir. Balkan topraklarının Türkler elinden çıkması ile ana vatanlarına dönmek mecburiyetinde kalan "muhacirler" tercihan geldikleri bölgenin her bakımdan aynısı olan Marmara havzasında yerleşmişler ve hükûmet tarafından burada yerleştirilmiş olanlar refaha kavuşmuşlardır. Erken bronz çağında yani milâttan önce üçüncü binde Trakya ve Makedonya seramiği

⁴ Il. II 845.

⁵ Il. II 683, III 184.

⁶ Strabon XIII 586.

⁷ Bilabel, Die Ionische Kolonisation s. 47; Ruge Pauly-wissowa cilt XII. Kyzikos Col. 229.

⁸ Plut. Lucull. 9.

⁹ Hasluck mezkûr Trakya köyünün, bulduğu bir kitâbeye göre Kyzikos ile Bandırma arasındaki Mamun köyü (1/200 000 lik haritada gösterilmiştir) olduğunu kaydeder (JHS 24, 21; JHS 26, 29 ve Munro JHS 32,59).

Batı Anadolu'nun çağdaş seramiği ile büyük benzerlik gösterir¹⁰. Bu durumda Anadolu'dan Trakya ve Balkanlara bir muhaceret düşünmek mümkündür. Bronz çağıının sonunda ve demir çağıının başında da Trak kavimleri Batı Anadolu'ya gelmişler ve yukarıda zikrettiğimiz yazılı kaynakların ifade ettiği gibi Marmara bölgesi sahillerini işgal etmişlerdir. Strabon Trakya ve Troia'da birbirinin aynı olan kabile, kiral, şchir ve nehir adları vermektedir ki¹¹ bu müşterek isimler¹² demir çağı başında bu iki bölgenin birbirine ne kadar bağlı olduğunu gösterir.

Arkeoloji bakımından demir çağı başına tesadüf eden bu Trak istilâsının biricik vesikası Troia VII B2 yapısı katındaki Buckelkeramikdir¹³. Propontis'de ve Hellespont'da yapılacak çalışmalarla daha başka Trak izlerine rastlanacağı şüphesizdir. Çünkü Hitit İmparatorluğu'nu istilâ eden Trak kavimlerinin evvelâ Orta Anadolu'da değil, kendilerine en elverişli olan Marmara bölgesinde veya Sakarya boylarında yerleşmiş olmaları beklenir. Nitekim, bir çok sistematik hafriyat neticesinde, çok iyi tanıdığımız Orta Anadolu'da Buckelkeramik parçalarına rastlamayışımız bunu ifade etmektedir. Halbuki Buckelkeramik ile temsil edilen Trak kavimlerinin Hitit İmparatorluğu'nu yıktıktan sonra cenupta Antakya ovasına kadar indiklerine dair elimizde vesikalar mevcuttur. Amerikalıların Tel-el-Cüdeyde'de yaptıkları hafriyatta elde edilen Buckelkeramik sarıh olarak buna işaret etmektedir¹⁴. Kargamış ve benzeri merkezlerde de demir çağı tabakasında yapılacak araştırmalar sonunda Buckelkeramik elde edilmesi ihtimali çok büyüktür. Çünkü Assur yıllıklarından bildiğimize göre, Trakyalı Muşkiler demir çağı başında yani 12. yüzyılda Assurlularla harp etmişlerdir¹⁵. Böylece Anadolu'yu istilâ edip Hitit İmparatorluğu'nu yıkan Trak kavimlerinden bir kısmının cenuba

¹⁰ Heurtley (BSA 27, 1925-26, 64-66) doğu-güney Avrupa'nın eski bronz seramiğinin menşeiini Anadolu'ya bağlar.

¹¹ Strabon XIII 590.

¹² Bu hususta ayrıca bk. Leaf, Strabon on the Troad s. 115-116.

¹³ Carl W. Blegen AJA 1933 s. 551. Jean Bérard, Notes sur la stratigraphie et la chronologie de Troie au Bronze Récent (Historia I 1950, 359).

¹⁴ Burada ileri sürdüğümüz mütalâalar için ayrıca bk. E. Akurgal, Phrygische Kunst 113 f.

¹⁵ Prisma-kitabesi, col I 74 v.d. (Winckler, Schraders Kleinschriftliche Bibliothek I, 19).

kadar inip oradaki münbit topraklarda, bir kısmının da geri dönerek Marmara bölgesinde ve Sakarya boylarında yerleştiklerini anlıyoruz. Bir başka yerde izah ettiğimiz gibi Hitit devrinin sonuna ait bir vesikadan anladığımızı göre Cenup Anadolu'da Hitit İmparatorluğunun çöküşünden önce Mita adlı bir kiral yaşıyordu. Bu demektirki Thrakia'lı kavimler Hattuşa'yı tahrip etmeden önce de Anadolu'yu istilâya başlamışlar ve doğu-güney Anadolu'ya yerleşmişlerdi ¹⁶. Yine aynı yerde izah ettiğimiz gibi hiçbir Fryg eseri yani Orta Anadolu hafriyatlarında elde edilen ve hititlerden sonraki medeniyete ait olan kalıntılardan hiçbiri 750 tarihinden daha eski değildir ¹⁷. Bu demektir ki Orta Anadolu'daki fryg devleti ancak 8. asrın ortasında teşekkül etmiştir. Orta Anadolu höyüklerinde 1200-750 tarihleri arasındaki boşluğu o devirde o bölgenin çok az iskân edilmiş veya ancak göçebeler tarafından işgal edilmesi ile izah etmek mümkündür. Fryg devletinin teşekkül tarihinin 750 yıllarına tesadüf etmesi onun 8. yüzyılda başlamış olan İon yayılması ile ilgili olduğunu açıklamaktadır. Böylece 8. yüzyıl başında ve belki de daha 9. yüzyılın sonunda Miletos, Teos, Kolophon gibi İon merkezlerinin Aiolis bölgesinden başlayarak bütün Batı Anadolu'yu ele geçirmeğe başlamaları Batı Anadolu'daki Trakyalı kavimlerden bir kısmının ilk yerleştikleri güzel ve münbit propontis, Hellespont ve Sakarya bölgelerini terk ederek daha az bereketli olan Kızılırmak boylarıyla bozkıra göç etmelerine sebep olmuştur. İon yayılmasının batıda oturan frygleri Orta Anadolu'ya kaymağa sevkettiği kabul edilmese bile, 8. yüzyılda Orta Anadolu'da teşekkül eden fryg kültürüne Batı Anadolu'daki Trak ve Fryg kavimleri tarafından Troia harplerindenberi iskân edilmiş olan bölgede rastlanmaması bu batı bölgelerinin Helenler tarafından erkenden iskân edilerek yerli bir kültürün gelişmesine imkân kalmamış olmasına atfetmek gerekmektedir. Her iki durumda da Batı Anadolu'nun şimal bölgesinde daha 8. yüzyılda Helen kolonizasyonunun söz konusu olacağı zahir olmaktadır. Mamafih bu meselenin kesin bir şekilde halledilmesi için Batı Anadolu'nun şimal bölgesinde yapmakta olduğumuz araştırmaları ikmal etmemiz gerekmektedir.

Eusebios'un chronik'inde Kyzikos şehrinin 679 tarihinde ikinci

¹⁶ Ekrem Akurgal, Phrygische Kunst 113 v.d.

¹⁷ ibid. 111-112.

defa olarak kolonize olduğu hususundaki kayda gelince, bunun da hakikati ifade ettiğine kaniim. Pontos bölgesine 7. yüzyılın ortalarında yapılmış olması lâzımgelen hicret hazırlıklarının kendisini propon-tis'de yedinci yüzyılın birinci yarısında göstermiş olması gayet tabiidir. Zaten Strabon Abydos'un Gyges'in müsaadesi ile kurulduğunu söylemekle bilvasita Eusebios'un verdiği tarihi teyit etmektedir¹⁸. Kyzikos ve Abydos'dan sonra Chalkedon ve Byzantion'un yani Kadıköy ve İstanbul'un da yine aşağı yukarı Eusebios tarafından verilen 685 ve 659 tarihlerinde¹⁹ kurulmuş olmalarını da yukarıdaki mülâhazalar çerçevesi içinde mümkün görmekteyiz. Nitekim, 1937 yılında Topkapı Sarayı'nın büyük avlusunda, yani Byzantion'un akropolis'inde yapılmış olan sondajlarda meydana çıkan seramik Eusebios'un verdiği tarihi teyid etmiştir²⁰. Mezkûr hafriyatta elde edilen en eski seramik sivri şekilli, küçük kaideli ve çizgi dekorasyonlu Aryballos parçalarıdır (Levha X). Bu çeşit Aryballos'lar geç protokorinth veya transition stillerine ait bulduklarına yani aşağı yukarı 7. yüzyılın 3. dördlüğünde (650-625) yapılmış olduklarına göre²¹ Byzantion'un 659 tarihlerinde tesis edilmiş olduğu tahakkuk etmiş bulunuyor demektir.

DASKYLEION KAZILARI

Kyzikos ve civarındaki çalışmalarımız sırasında dikkat nazarımızı bilhassa Manyas gölünün Doğu-Güney kıyısında Ergili köyü yakınındaki "Hisartepe" adlı harabeye teksif ettik. İstanbul müzesindeki Greko-Pers tarzı kabartmaların buradan gelmesi bu tepenin Xenophon tarafından zikredilen Daskyleion şehri²² olduğuna işaret ediyordu. Bununla beraber Pharnabazos'un oturduğu Daskyleion şehri mezkûr kabartmaların bulunuşundan önce Bandırma ile Mudan-

¹⁸ Strabon XIII 590. Bu hususta ayrıca bk. A.R.Burn, Dates in early greek history JHS 55, 1935, 132 v.d.

¹⁹ Herodotos IV 144, Strabo VII 320. Eusebios (Pauly-wissowa cilt III I s. 1127; X2, 1555).

²⁰ H.Th. Bossert 1937 senesinde Topkapı sarayının büyük avlusu içinde küçük bir sondaj yapmıştır (İstanbul Üniversitesi yayınları 125, Üniversite konferansları 1939/40 İstanbul 1940 s. 206-231).

²¹ Mukayese için bk. Payne, Necrocorinthia 22 şek. 8, Levha 15 (2,3).

²² Xenophon, Hell. IV, 1, 15; Hellenica Oxyrhynchia XVII 3.

ya arasında Phyndakos nehrinin denize aktığı yerin şarkındaki “Eski Liman” adlı mevkie yerleştirilmişti²³. Filvaki Hasluck²⁴ ve daha sonra Munro²⁵ bu identification’u kabul etmemişlerdi. Xenophon tarafından zikredilen Daskyleion şehrini Hasluck Bursa civarında aramıştır²⁶. Munro ise daha doğru bir şekilde evvelâ Daskylitis Limne’nin Manyas gölü olduğunu tesbit etmiye çalışarak Greko-Pers stilde olan Çavuşköy ve Yeniköy kabartmaları ile Ergili kabartmalarının buluntu yerlerini²⁷ nazarı itibara alarak Daskyleion’u Manyas gölünün Doğu veya Güney-Doğu kıyılarında aramak lâzım geldiğini söylemiş fakat Ergili yanındaki tepeyi gözden kaçırmıştır²⁸. Macridi²⁹ ile Mendel³⁰ de Munro’nun mütalâasına iştirak ederek bu civara umumi olarak işaret etmişler fakat onlar da Ergili yanındaki “Hisartepe” adlı yerin Daskyleion şehrinin harabesi olduğunu farkedememişlerdir³¹.

Halbuki Ergili yakınındaki “Hisar kalesi” adlı tepenin müstesna mevkii Xenophon’un bahsettiği Daskyleion için çok uygun düşmektedir. Manyas gölünün şark ve garp kıyılarını bugün çeviren yeşillik-

²³ RE IV 2, 2220; Klio 5, 1905, 241 f.

²⁴ Hasluck, *Cyzicus* 55-58.

²⁵ Munro *JHS* 32, 1912, 67.

²⁶ Hasluck, *Cyzicus* 58.

²⁷ Macridi *Jdl* 27, 1912, 583; *BCH* 27, 1913, 340-357; Mendel, *Catalogue III* s. 564-572; Picard *Manuel I* 410-12; *II* 84, 88, 94 N.5, 597, 598. Greco-pers stilinde olup Manyas gölünün cenubunda Çavuşköy mevkiinde (Munro, *JHS* 32, 1912 s. 57 deki haritaya bk.) bulunmuş olan kabartma için: Mendel, *catalogue III* s. 375 v.d.; Rodenwaldt *Griechische Reliefs in Lykien* (Sitzungsberichte der Berlin. Akad. 1933, s. 1041 v.d.) Yeniceköy’de bulunmuş olan ve üzerinde üç suvari tasviri bulunan greco-pers kabartma için de bk. Munro *JHS* 32, 1912 s. 66 Şek. 2 (s. 57 deki haritada Yeniceköy’ün yeri gösterilmiştir); Macridy *BCH*, 37, 1913, 345 şek. 5,6; Rodenwaldt, *Loc. cit.* s. 1041. Bu son kabartmanın şimdi nerede olduğu bilinmemektedir.

²⁸ Munro *JHS* 32, 1912, 67.

²⁹ Macridi *BCH* 37, 1913, 355 - 357.

³⁰ Mendel, *Catalogue III* s. 270: “Dans le voisinage immédiat de Tchauch Keui et d’Ergili”.

³¹ 1953 de Ergili’deki çalışmalarımıza başlayıp hafriyatımızı devam ettirdiğimiz sırada, Ergili’yi bizden önce gezip bu yerin Daskyleion olduğunu farketmiş olan Bittel’in güzel bir makalesi 1954 yılında neşredildi (*AA* 1953, 1-15).

Ergili’nin Daskyleion ile aynı olduğuna Picard sual şeklinde de olsa işaret etmiştir (*Manuel I* 410-412; *II* 84, 88, 94, 597, 598). Ayrıca E.Kirsten de Brockhaus’da neşrettiği bir makalede Daskyleion’lardan birini Ergili’ye yerleştirmiştir.

ler ve bereketli topraklar Xenophon'un bahsettiği Sığırcı Atik mevkiindeki "Kuş Cenneti"ni³² yine onun sözünü ettiği bol miktardaki kuşları hatıra getirmektedir. Manyas gölü ile cenup ayağı yine Xenophon'un zikrettiği bol miktardaki balıkları ihtiva etmektedir. Alâaddin Keykubad'ın Beyşehir gölü kıyısında güzel ormanlarla ihate edilmiş sarayı³³ gibi Pharnabazos'un da hemen göl kenarında kâin etrafi av parkları, "Kuş cennetleri" ve balık tutmaya elverişli sularla çevrili idare merkezi için "Hisartepe" gerçekten en münasip yer olarak göze çarpmaktadır. Bugün bunlardan başka İran satrapının sarayını veya kalesini çok işlek ve mühim olan ve şimal-cenup yolu üzerinde müstahkem bir kale olmaya çok müsait bulunan bu tepe üzerinde aramak akla çok yakın geliyordu. Bu mülâhazalar ve eski

³² Manyas gölünün doğu-güney kıyısında Sığırcı Atik mevkiinde, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi profesörlerinden Curt Kosswig bir "Kuş cenneti" keşfetmiştir. Bu "Kuş cenneti"ni gördükten sonra kendisine yazdığım bir mektupta Xenophon'un Daskyleion'dan bahsederken ilâve ettiği şu cümleyi ἦν δὲ καὶ τὰ πτηνὰ ἀφθονα τοῖς ὀρνιθεῦσαι δυναμένοις. bugünkü kuş cenneti ile birleştirmek mümkün olup olmadığını sordum. Cevabını buraya aynen alıyorum:

"Es hat mich ausserordentlich interessiert, dass in Xenophons Hellenica sozusagen schon das Vogelparadis am Manyassee erwähnt wird. Ich habe ausser einem kleinen populären Artikel in der Zeitschrift Biologi, von der ich leider keine Sonderdrucke habe, nichts über das Vogelparadis veröffentlicht. Ob man die dort bütenden Vögel als Jagdvögel bezeichnen kann, ist Geschmackssache; jedenfalls werden sie dann die Griechen wohl nicht zum Fressen benutzt haben. Es handelt sich um 1000 e von Paaran von Graureihern, Silberreihern, Löfflern, Kormoranen, die das Gros der Vogelkolonie ausmachen. Essen kann man alle wegen ihres vielen Fettes und wegen ihres Fischgeschmackes nicht. Es kommen aber auch wilde Enten und Gänse vor, allerdings in geringerer Zahl. Soweit es sich aber nur um Jagdfreude mit dem Erlegen von Tieren handelt, hat sicher der Manyassee seit langem eine von uns Biologen zwar missbilligtes Jägereldorado abgeben können".

Curt Koswig'in mütelâası böyle olmakla beraber bugün az miktarda bulunan yabancı ördek ve kazların bir zamanlar daha bol olduğunu düşünmek mümkündür. Mühim olan Xenophon'un burada bol miktarda kuş bulunduğuna işaret etmiş olmasıdır.

³³ İbni Bibi'de ve Aksarai'de adı geçen Alâaddin Keykubad'ın Kubad Abad adındaki sarayının harabesi Konya'da Müze Müdürü bulunduğu sırada Zeki Oral tarafından, bundan bir kaç zaman önce keşfedilmiş bulunmaktadır (Belleten XVII, 1953, 210). 1954 yılında gezdiğim bu saray harabesi Beyşehir gölünün batı kıyısında Hoyran köyünün Tol mevkiindedir. Çeşitli binaları ihtiva eden saray göl kenarındadır. Burası bana gayrı ihtiyarı Daskyleion'u hatırlattı. Yine Alâaddin Keykubad'a ait olup Zeki Oral tarafından keşfedilen Kubadiye adlı saray da göl kenarında bulunmaktadır (Belleten XVII 1953, 501).

yazarların verdiği malûmat karşısında Pharnabazos'a ait sarayın, İstanbul müzesindeki greko-pers, kabartmalarının meydana çıkmış olduğu Ergili tepesinde aramak lâzım geldiği zahir olmuş idi. Böylece bir yandan İon expansion'u meselesini araştırmak diğer yandan da Pharnabazos'un sarayını bulmak düşüncesi ile Ergili tepesinde kazı yapmaya karar verdim. Bu amaçla ilk defa 1952 yılı son baharında Nezih Fıratlı ile Ergili'yi birlikte ziyaret ettik ve ertesi yıl Eylül başında mezkûr mahalde Ankara Üniversitesi ve Müzeler Umum Müdürlüğü adına küçük bir araştırma yaptık. Tepenin cenup yamacında köylüler tarafından kabartmaların bulunduğu yer olarak gösterilen noktada yaptığımız bir sondajda döküntü toprak içinde yedinci asra ait Protokorinth skyphos parçaları, oryantalian, ve 6. asır Doğu Yunan seramik parçaları ve monokrom seramik elde edildi. Aynı döküntü toprak içinde bir de Ahamenid Bullası bulundu ve böylece bu Bulla ile tepenin gerçekten İranlılara ait bir merkeze sahne olduğunu gösteren yeni bir işaret elde edilmiş oldu. Köyde yaptığımız araştırmalarda beş adet Helenistik ve Roma çağına ait adak ve mezar kabartması ile bir geç arkaik mezar kabartması ve bunlardan başka İstanbul Müzesindeki greko-pers kabartmalarının stilinde ve mevzuunda bir kabartma (Levha XIb) parçası elde ettik.

İlk sondajın ve araştırmaların verdiği kuvvetli ipuçlarına dayanarak Türk Tarih Kurumu adına bu mahalde 1954 Eylül ayında Nezih Fıratlı, Dr. Baki Ögün ile birlikte ilk kazılara başladık. Hafriyata bir müddet sonra Prof. Afif Erzen de Kodirektör olarak katıldı.

Kazılara 1955 yılı Ağustosunda Nezih Fıratlı ve hafriyatımızda hellenistik devir tabakalarını tetkik etmek üzere katılan İstanbul Üniversitesinden Dr. Aşkîdil Akarca ve asistanı Ayten Erder ile birlikte devam ettik. İki sene zarfında yapılan çalışmalar aşağıdaki neticeleri vermiştir :

1954 yılında tepenin cenup tarafında yapılan çalışmalarda 300'e yakın tam veya parça halinde Bulla elde edildi. Bulla'ların büyük bir kısmı Achaemenid stilinde bazıları da Yunani mevzularda tasvirler arz etmektedir. Bazı Bulla'larda ise Arami yazısı bulunmaktadır. (Levha XII). Arka yüzlerindeki Papyrus ve ip izlerinden anlaşıldığına göre Bullalar Papyrus tomarlarına bağlı bulunuyorlardı. Böylece Daskyleion'da satraplara ait bir arşivin mevcut olduğu ortaya çıkmaktadır. 1955 de bu mahalde tevsî edilen çalışmalar sırasında dördüncü asır

Yunan seramiği ile yine dördüncü asra ait ion nizamında çeşitli mimari parçaları elde edildi.

İki yıllık çalışmalar sırasında bundan başka Daskyleion tepesini Helenistik devirde saran bir surla (Levha VIII ve IX), şehri daha geniş hudutlar içinde tahkim eden ve belki de en az satrap Mitrobates zamanına kadar yani 6. asrın sonuna kadar giden diğer bir sur meydana çıkarılmıştır (Levha VII).

Şimdiye kadar elde edilen seramik ve diğer küçük buluntular tamamıyla Yunan sanatına aittir. En eski seramik subjeometrik stilin en erken örnekleri tarafından temsil edilmektedir. Buna göre buradaki Yunan yerleşmesinin en geç yedinci asrın başında kurulmuş olduğunu söylemek mümkündür. Daskyleion'un daha önce iskâna sahne olduğunu gösterecek kalıntılara rastlanmamıştır. Hattâ bu şehirde Yunanlılardan başka yerli bir kavmin yaşamış olduğunu gösteren herhangi bir ize de tesadüf edilmemiştir. Eğer Bulla'lar elde edilmemiş olsaydı buranın İranlılara ait bir merkez olduğunu ispat edecek hiçbir emare mevcut olmayacaktı. Öyle anlaşılıyor ki İranlılar burada yalnız küçük bir işgal kuvveti bulundurmakla iktifa etmekte idiler ve şehir Yunanlılar tarafından meskûn bulunuyordu.

Önümüzdeki yıl kazıya devam edilecek ve Bulla'larla İon nizamındaki mimari parçaların elde edildiği saha dahilinde çalışılacaktır. Böylece İranlılara ait daha başka kalıntılarla muhtemelen Pharnabazos'un sarayına ait temelleri de meydana çıkarmak mümkün olacak ve bu suretle ilk defa olarak İranlıların Anadolu'daki idare merkezlerinden biri hakkında esaslı bilgi elde edilmiş bulunacaktır.

EKREM AKURGAL

